

Intézeti ügyek.

CHERNEL ISTVÁN igazgató előterjesztésére a m. kir. Földmivelésügyi Miniszter elrendelte, hogy ezentul az intézet hivatalos czime: „**M. k. Madártani Intézet**“ legyen.

Personalia.

Az 1919. márczius havában tartott miniszteri tanács CHERNELHÁZI CHERNEL ISTVÁN igazgatónak a miniszteri tanácsosi czimet adományozta.

A m. kir. Földmivelésügyi Miniszter HÁMORI MIHÁLY gondnokot jelenlegi állásában való meghagyása mellett a debrői-úti Országos Mezőgazdasági Kísérleti Telephez a gazdasági hivatal vezetésére áthelyezte szolgálattételeire.

A m. kir. Földmivelésügyi Miniszter SZEMERE LÁSZLÓ szolgabíró, eddigi rendes megfigyelőnket és munkatársunkat mint szakreferentst a m. kir. Földmivelésügyi Miniszteriumba rendelte.

Institutsangelegenheiten.

Der k. ung. Ackerbauminister veränderte auf den Vorschlag des Direktors STEFAN v. CHERNEL den bisherigen Namen des Institutes; fürderhin lautet derselbe: „**Königlich Ungarisches Ornithologisches Institut**“.

Personalia.

Im Ministerrat im März 1919 wurde STEFAN CHERNEL VON CHERNELHÁZA, Direktor des Institutes, zum Ministerialrat ernannt.

Der k. ung. Ackerbauminister kommandierte unseren bisherigen Administrator MICHAEL HÁMORI unter Beibehaltung seiner bisherigen Stelle zur Landwirtschaftlichen Versuchstation in Budapest auf der Debröer Strasse.

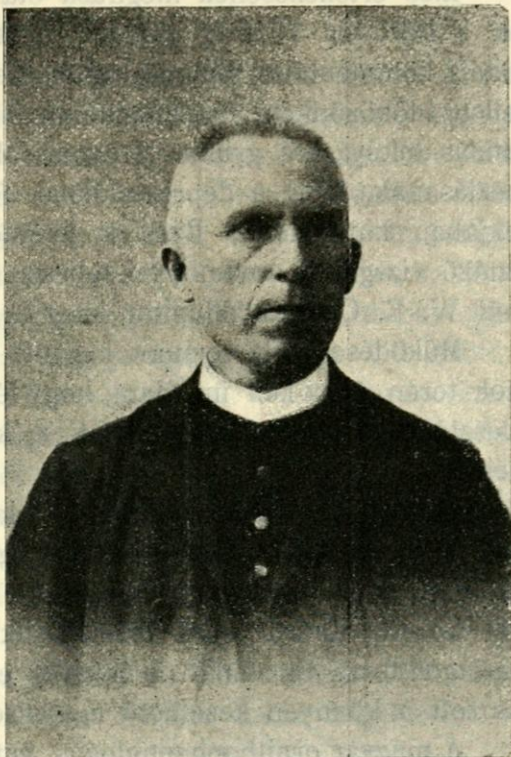
Der k. ung. Ackerbauminister transferierte den gewesenen Stuhlrichter LADISLAUS v. SZEMERE, unseren ständigen Beobachter und Mitarbeiter in das k. ung. Ackerbauministerium zur Dienstleistung als ornithologischer Fachreferent.

NECROLOGUS.

Hegyfoky Kabos.

1847—1919.

Amikor a magyarországi madárvonulás megfigyelésére szolgáló hálózat megszervezése és életrekelése után az első földolgozási eredmények nyomán félreérthetetlenül kibontakozott az összefüggés a madárvonulás és az időjárás között, HERMAN OTTÓ-nak mindig a pozitívumra irányuló törekvése az volt, hogy ennek az összefüggésnek pontos és tételes kifejtésére arravaló szakembert találjon. A HERMAN OTTÓ-ra annyira jellemző és csodálatos, szinte ösztönösnek mondható találékonysággal hamarosan meg is találta ehhez a feladathoz a legalkalmasabb, sőt talán az egyedül alkalmas szakembert, HEGYFOKY KABOST az országos híri meteorologust, inté-

zetünknek megyedszázadon át kiváló hűséges munkatársát és tiszteletbeli tagját, aki éppen úgy autodidakta volt s éppen úgy kizárólag csakis a tudomány iránt való lelkesedésből és alkotásvágyból lépett a tudomány művelése terére, mint HERMAN OTTÓ.

A DR. RÉTHLY ANTAL ur szivességéből az intézetbe került levelezés adatai szerint 1895. június 15-én kapta meg HEGYFOKY az első levelet s abban a felszólítást, hogy mint meteorologus a magyar tudományosság érdekében szóljon hozzá a madárvonulás kérdéséhez a „rejtélyes“ elemek kiküszöbölése céljából s még ugyanannak az évnek október 22-ik napján benyújtotta a kész értekezést „A füsti fecske vonulásának és a levegő egyidejű hőfokának elméleti megállapítása“ címén, megjelent az Aquila 1895. II. évf. 111.—151. lapjain.

Ha meggondoljuk, hogy HEGYFOKY itt teljesen töretlen uton haladt, valóban meglepő az a gyorsaság; de amilyen gyorsan készült ez az első

alapvető értekezése, éppen annyira alapos is volt és akkoriban valósággal a szenzáció erejével hatott. Módszerének szinte csalhatatlan biztosságát és élességét mi sem bizonyíthatja jobban, mint az a szintén szenzációs eset, amikor **HEGYFOKY**, aki a madároeológiában jóformán járatlan volt, a cseh **PRAŽAK** hirhedt 100 éves madárérkezési adatsorozatairól kimutatta, hogy azok hamisítványok. (A csehországi madárvonulásról. Aquila IV. 1897. p. 198—213).

Első értekezésének megírása óta állandó munkatársa lett az intézetnek s 1895-től 1916-ig minden egyes esztendő tavaszi madárvonulási adatait kommentálta meteorológiai szempontból. A rendes évi jelentések mellett időközönként összefoglalóan is értekezett az időjárásnak a madárvonulás lefolyására gyakorolt hatásáról s ő volt az első, aki a légnyomás eloszlásának, főleg a depresszióknak fontos szerepét fölismerte s törvény alakjában kimondotta. Ezek a jelentős és a kérdést majdnem teljesen tisztázó vizsgálati eredményei teljesen fedik azokat, amelyeket tőle függetlenül **W. E. CLARKE** állapított meg az angol madárvonulásra vonatkozólag.

Működése mély nyomot hagyott a magyar ornithophaenologiai kutatások terén és ki kell mondani, hogy lényegesen hozzájárult egyrészt ezek fejlesztéséhez, másrészt azoknak a külföldi szakkörökben való elismeréséhez.

Ezekért a sikeres s emellett mindig gyorsan és pontosan szállított munkákért **HERMAN OTTÓ** mindig igen nagyrabecsülte és végig igen szívélyes, soha meg nem zavart jó viszony fejlődött ki a két szepesi földi között, amiről sűrű levelezésüknek szinte minden egyes darabja tanúságot tesz. Ez annál is inkább említésre méltó, mert egyikük sem tartozott a könnyen kezelhető egyéniségekhez.

A magyar ornithophaenologiai kutatást nagy veszteség érte **HEGYFOKY** halálával, még nagyobb veszteség érte azonban a metereológiát, mert erre esett működésének súlypontja. Említésre méltó még phytophenologiai működése is. Rendkívül termékeny író volt s önálló munkáinak, különböző értekezéseinek és népszerűsítő közleményeinek száma megközelíti a 300-at. Ez a szám annál impozánsabb, ha meggondoljuk, hogy **HEGYFOKY** a tudományt csak mellékfoglalkozásként mivelhette, mert igazi hivatása szerint lelkipásztor volt, aki sok munkával járó rendes hivatásának teljesítése mellett, csakis azért tudott annyit és annyi értékeset alkotni a tudomány terén is, mert egész életét merőben a kötelesség teljesítésnek és a munkának szentelte!

HEGYFOKY KABOS született Ujlesznán Szepes megyében 1847. július 8-án. 1865-ben Egerben papnövendék lett s 1871-ben szentelték föl áldozó pappá. Több felé volt káplán és lelkipásztor, de élete javát az Alföldön Túrkevéren töltötte, ahol 1891-től 1919. február 7-én bekövetkezett haláláig működött mint róm. kath. plébános. Részletes életrajzát

RÓNA ZSIGMOND írta meg, irodalmi működésének statisztikáját RÉTHLY ANTAL állította össze; mind a kettő az „Időjárás“ című folyóirat XXIII. (1919.) évfolyamában található az 57—75. lapokon.

Meggyőződésből volt Isten szolgája s mint ilyen hitte és remélte lelke halhatatlanságát, földi emlékét föntartja maradandó értékű tudományos munkássága.

Dr. Kálnoki Bedő Albert.

1839—1918.

A magyar erdészetnek nagy halottja DR. KÁLNOKI BEDŐ ALBERT nyug. m. k. földmivelésügyi államtitkár, a kolozsvári tudomány egyetem diszdzoktora, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja stb. Működése új korszakot jelentett a magyar erdészetre nézve: példátlan föllendülésének korszakát, melynek alapjait széleskörű tudásával, lankadatlan munkájával és páratlan szervezési tehetségével ő rakta le. A m. k. Madártani Intézet az elhunytban egyik legrégibb tiszteletbeli tagját, törekvéseinek mély belátásu, jóakaró és hathatós támogatóját gyászolja. Ott állott az intézet bölcsőjénél s ő volt az, aki HERMAN OTTÓ kezdeményezésére és kérelmére a magyar madártan szolgálatába állította a magyar államerdészeti tisztikart, amely azután két évtizeden keresztül sok lelkesedéssel és teljes eredménnyel figyelte meg a madárvonulást Magyarországon. A magyar államerdészeti tisztikarnak ez a működése jelentékenyen hozzájárult a m. k. Madártani Intézet sikereihez és világszerte elismert kiváló pozíciójának eléréséhez.

Nagy alkotásai a nemzet aranykönyvében biztosítanak örök helyet és emlékezetet számára — a mi kicsiny körünk hálás kegyelettel őrzi emlékét.

Postupici Kostka László.

Élesszemü megfigyelőt, melegszivü madárvédőt vesztett az intézet KOSTKA LÁSZLÓ-ban, ki 1894 óta, tehát az intézet alapítása óta rendes megfigyelőnk volt s mint ilyen előbb a nógrádmegyei Gácsról, majd később a pestmegyei Izsákról küldött madárvonulási tudósításokat. Kiváló érzéke volt a természet jelenségei iránt, különösen az állatok életmódját és azok gazdasági jelentőségét figyelte nagy avatottsággal és szeretettel. Meggyőződéses madárvédő volt, aki izsáki nagy szőlőtelepén rendszeresen óvta és telepítette az apró madarakat, hogy szőlője részére biztosítsa azok hasznos rovarirtó munkáját. Így magam is láttam az udvarán óriási venyige rakásokat, amelyekben özönével fészkelte a *mezei veréb*, melynek rovarirtó működését a szőlőjében igen nagyra becsülte. Télen át verandáján madáretetőt rendezett be s ott ült mellette fölhuzott fegyverrel, hogy elpusztítsa az oda gyülekező ragadozókat.

Az 1917/18. évi kemény télen egymaga kb. 30 karvalyt pusztított el. Az etető közelébe rőzsével telt hordókat állított, hogy védeneci a ragadozók elől odamenekülhessenek. Eredeti tehetség volt, amely azonban nélkülözötte a rendszerességet s így tehetségével arányban állót nem alkotott. Gazdag és érdekes megfigyeléseiből alig közölt valamit az irodalomban. Legjelentékenyebb ornithologiai ténye a *vörösfajú gébic*s első magyarországi fészkelésének megállapítása, továbbá sok évet felölelő madárvonulási megfigyelő sorozatai az Alföld egyik igen érdekes pontjáról. Tekintélyes hazai madárgyűjteményének java része az intézetbe került. Nagy lepkegyűjteménye is volt s élete alkonyán a gombászat foglalta le érdeklődését. Megemlítendő még, hogy kitünő szőlőgazda is volt, aki egy róla elnevezett új mívelési módot talált ki és alkalmazott izsáki nagy szőlőtelepén. Szerinte ezzel a mívelési móddal sikerült neki rekordterméseket, 260 qu. kat. holdanként, elérni. — Emlékét kegyelettel őrizzük.

Osztian Kálmán.

1873—1918.

Ismét elárvelt egy exponált megfigyelő állomás. Erdély nemzetiség lakta vidékén nagy darab földön OSZTIÁN KÁLMÁN n a s z ó d i járásbíró volt az egyetlen rendes megfigyelője az intézetnek. 1904 óta pontosan minden esztendőben beküldte gondos vonulási megfigyeléseit, melyekkel az erdélyi madárvonulási viszonyok tanulmányozásához fontos támaszpontot szolgáltatott. Élete virágjában a román megszállás által teremtett nyomasztó politikai légkörben ragadta el a halál. — Emlékét kegyelettel őrizzük.

SCHENK JAKAB.

NECROLOG.

Jakob Hegyfoky.*)

1847—1919.

Nachdem das ungarische Vogelzugs-Beobachtungsnetz ins Leben gerufen war und sich auf Grund der ersten Bearbeitungsresultate ein inniger Zusammenhang zwischen Ornithophänologie und Meteorologie offenbarte, war OTTO HERMAN, getreu seinem stets nach dem Positiven gerichteten Sinne, bestrebt behufs exakter Feststellung dieses Zusammenhanges einen entsprechenden Fachmann zu finden, der die jährlichen Beobachtungsdaten auch einer meteorologischen Bearbeitung unterziehen würde. Mit dem ihm eigenen, wunderbaren und fast instinktmässig zu

*) Portrait siehe auf Seite 153.

nennenden Talente fand er auch bald diesen entsprechenden, ich möchte fast sagen den einzigen Fachmann, nämlich **JAKOB HEGYFOKY**, den damals in Ungarn schon allgemein bekannten Meteorologen, Ehrenmitglied und getreuen Mitarbeiter unseres Institutes während nahezu 25 Jahren. **HEGYFOKY** war ebenso Autodidakt wie **OTTO HERMAN** und geriet ebenso aus purer Begeisterung für die Wissenschaft und aus Schaffungsdrang auf die wissenschaftliche Laufbahn, wie dieser.

Laut dem Briefwechsel der beiden Forscher, welchen das Institut der Fürsorge des Herrn **DR. ANTON RÉTHLY** zu danken hat, erhielt **HEGYFOKY** am 15-ten Juni 1895 die erste Aufforderung im Interesse der ungarischen Wissenschaft und zur Elimination des „Rätselhaften“ die Vogelzugsfrage vom meteorologischen Standpunkte aus zu beleuchten und am 22 Oktober des nämlichen Jahres reichte er auch schon die fertige Arbeit ein, welche unter dem Titel: „Theoretische Bestimmung des Rauchschwalben-Zuges und der gleichzeitigen Lufttemperatur“ in der *Aquila* II. 1895. p. 111—151. erschien. Wenn man bedenkt, dass **HEGYFOKY** hier auf gänzlich ungebahntem Wege vordringen musste, ist diese Schnelligkeit wirklich überraschend, aber so eilig auch diese grundlegende Arbeit vollbracht war, ebenso gründlich war sie auch und wirkte damals mit der Wucht der Sensation. Die Schärfe und fast unfehlbare Sicherheit seiner Methode kann wohl am besten durch die ebenfalls Sensation erregende Leistung charakterisiert werden, dass **HEGYFOKY**, der in der Vogeloekologie so gut wie unbewandert war, die berüchtigten 100-jährigen Beobachtungsserien **PRAŽAK**'s als Falsifikate entlarvte. (Über den Vogelzug in Böhmen. *Aquila* IV. 1897 p. 198—213.)

Seit dem Erscheinen seiner ersten Arbeit wurde **HEGYFOKY** ständiger Mitarbeiter des Institutes und waren es namentlich die jährlichen Zugberichte von 1895 bis 1916, welche er in meteorologischer Beziehung kommentierte. Ausser den jährlichen Berichten gab er von Zeit zu Zeit auch zusammenfassende Darstellungen über die Wirkung der Witterung auf den Vogelzug und war er der erste, der die entscheidende Wichtigkeit der Luftdruck-Verteilung, namentlich den Einfluss der Depressionen als Gesetzmässigkeit erkannte und aussprach. Diese bedeutenden und die Frage fast gänzlich erschöpfenden Forschungsergebnisse decken sich vollständig mit denen, welche unabhängig von **HEGYFOKY** für England durch **W. E. CLARKE** festgestellt wurden.

Seine Tätigkeit auf dem Gebiete der ungarischen ornithophäenologischen Forschung war von tiefer Wirkung und es muss ausgesprochen werden, dass dieselbe zur späteren Entfaltung und namentlich zur Anerkennung derselben im Auslande wesentlich beigetragen hat.

Infolge dieser erfolgreichen Tätigkeit, zu nicht geringem Teile aber auch als Folge der immer rasch und pünktlich eingelieferten Arbeiten,

wurde er von OTTO HERMAN zeitlebens hochgeschätzt und es entwickelte sich zwischen den beiden Zipser Landsleuten ein nie getrübt herzlicher Verkehr, was aus jedem einzelnen ihrer zahlreichen Briefe hervorgeht. Es ist dies umso erwähnenswerter, da beide keineswegs leicht zu behandelnde Charaktere waren.

Die ungarische ornithophäenologische Forschung erlitt durch HEGYFOKY's Tod einen schweren Verlust, einen noch grösseren Verlust erlitt jedoch die ungarische Meteorologie, da der Schwerpunkt seiner wissenschaftlichen Tätigkeit auf dieses Gebiet fiel. Zu erwähnen ist auch seine Tätigkeit auf dem Gebiete der Phytophäenologie. Er war ein sehr fruchtbarer Fachschriftsteller und trägt die Anzahl seiner selbstständig erschienenen Werken, Abhandlungen, kleineren Berichten und popularisierenden Schriften nahezu 300. Diese Anzahl ist noch imponierender, wenn man in Betracht zieht, dass HEGYFOKY die Wissenschaft nur als Nebenbeschäftigung ausüben konnte, da er nach seinem Berufe Seelsorger war, und nur deshalb so Vieles auf dem Gebiete der Wissenschaften leisten konnte, weil er sein ganzes Leben nur der Arbeit und der Erfüllung seiner Pflichten widmete.

JAKOB HEGYFOKY wurde am 8-ten Juli 1847 in Ujleszna, Komitat Szepes (Zips) geboren. Im Jahre 1865 wurde er geistlicher Zögling in Eger und 1871 erhielt er die Weihe zum Priester. Nachdem er mehrererorts als Kaplan tätig war, gelangte er im Jahre 1891 als Seelsorger nach Túrkeve, welche Stelle er bis zu seinem am 7-ten Feber 1919 erfolgtem Tode beibehielt. Eine ausführlichere Biographie widmete ihm SIGISMUND RÓNA, das Litteratur-Verzeichnis wurde von DR. ANTON RÉTHLY zusammengestellt. Beide Arbeiten befinden sich im XXIII. (1919) Jahrgange der Zeitschrift „Időjárás“ p. 57—75.

Er war aus Überzeugung Gottes Diener und glaubte und erhoffte die Unsterblichkeit seiner Seele. Sein irdisches Andenken erhalten seine bleibenden Wert darstellenden wissenschaftlichen Arbeiten.

Dr. Albert v. Bedő zu Kálnok.

1839—1918.

Die ungarische Forstwirtschaft hat in ALBERT V. BEDŐ, Staats-Sekretär des Ackerbauministers a. D., Doctor honoris causa der Universität zu Kolozsvár, korrespondierendes Mitglied der Ung. Akad. der Wissenschaften etc., eine ihrer ersten Grössen, ihren Begründer verloren. Sein Wirken bedeutet eine neue Epoche der ungarischen Forstwirtschaft: die Epoche eines beispiellosen Aufschwunges, dessen Grundlagen durch sein umfassendes Wissen, durch seine unermüdliche Arbeits und Organisations-Fähigkeit niedergelegt wurden. Die Ungarische Ornithologische Centrale verlor in

ihm eines ihrer ältesten Ehren-Mitglieder und einen tatkräftigen wohlwollenden, verständnisvollen Förderer ihrer Bestrebungen. Er stand an der Wiege des Institutes, denn er war es, der auf OTTO HERMAN's Vorschlag und Ansuchen das Amtspersonale der ungarischen Staatsforste in den Dienst der ungarischen Ornithologie stellte. Sein Aufruf verklang nicht unverhüllt bei diesem geschulten, disziplinierten und idealen Zielen Begeisterung entgegenbringenden Personale. Die ungarischen Forstbehörden beobachteten den Vogelzug in Ungarn während zweier Jahrzehnten und trug ihre Mitwirkung wesentlich bei zu den Erfolgen des Institutes, namentlich zum Erreichen der überall anerkannten Position in der Vogelzugsforschung.

Seine grossen Schöpfungen sichern seinem Namen einen immerwährenden Platz im goldenen Buche der Nation, unser kleiner Kreis wahrt ihm eine dankbare Erinnerung.

Ladislav v. Kostka zu Postupic.

Einen vorzüglichen Beobachter des Vogellebens und einen warmherzigen Vogelfreund verlor das Institut in LADISLAUS KOSTKA, ihren ständigen Beobachter seit ihrem Bestande, also seit 1894, der Anfangs aus Gács im Nógrader Komitate, später aus Izsák im Pester Komitate seine jährlichen Vogelzugsberichte einsandte. Er hatte ein vorzügliches Auge zum Beobachten der Naturerscheinungen, besonders war es die Lebensweise der Tierwelt und deren landwirtschaftliche Bedeutung, welche er mit grosser Genauigkeit und Liebe studierte. Er war ein überzeugter Vogelschützer, der auf seinem grossen Weingute bei Izsák den Kleinvögeln systematische Hege und Pflege angedeihen liess um sich die nützliche insektenvertilgende Tätigkeit derselben in seinen Weingärten zu sichern. So habe ich bei Gelegenheit eines Besuches im Wirtschaftshofe ganze Schober abgeschnittener Weinreben gesehen, in welchen Unmassen von *Feldsperlingen* nisteten, deren Bedeutung für den Weinbau er sehr hochschätzte. Während der Winterzeit richtete er in seiner Veranda einen Futterplatz ein und sass dabei mit gespannter Flinte um die sich dort ansammelnden Raubvögel in Schach zu halten. Im strengen Winter 1917/1918 erlegte er auf diese Weise etwa 30 Sperber. Damit sich aber auch die Kleinvögel, welche den Futterplatz besuchten, schützen können, stellte er mit Reben gefüllte leere Fässer in die Nähe des Futterplatzes, wohin sich dann die Vögel flüchten konnten. Er war ein originelles Talent, doch fehlte ihm die nötige Disziplin, weshalb auch seine Leistungen seinen Fähigkeiten nicht entsprachen. Von seinen reichen und interessanten Beobachtungen veröffentlichte er nur sehr wenig. Seine bedeutenderen ornithologischen Leistungen sind die erste sichere Fest

stellung des Nistens des *rothköpfigen Würgers* in Ungarn, dann seine viele Jahre umfassenden Vogelzugsbeobachtungen aus einer interessanten Gegend der grossen Tiefebene. Seine ziemlich grosse Vogelsammlung gelangte zum grössten Teile in den Besitz des Institutes. Ausserdem besass er eine grosse Schmetterlingssammlung und befasste er sich auch mit Pilzkunde.

Diese kurze Biographie wäre unvollständig, wenn darin seine Tätigkeit auf dem Gebiete des Weinbaues unerwähnt bliebe. Er war ein ganz hervorragender Weinproduzent, der mit Hilfe einer neuen, nach ihm benannten Kultivierungsweise Rekorderträge produzierte (500 Zentner pro Hektar!), es muss jedoch gleichzeitig bemerkt werden, dass seine Methode, wie sie von anderen nachgeahmt wurde, meistens nicht die gleichen Erfolge hatte.

Ehre seinem Andenken.

Koloman Osztián.

1873—1918.

Wiederum ist eine exponierte Beobachtungs-Station verwaist. Auf einem weiten, von Nationalitäten bewohnten Gebiete Siebenbürgens war KOLOMAN OSZTIÁN, Bezirksrichter in Naszód, der einzige ständige Beobachter des Institutes. Seit 1904 langten alljährlich seine sorgfältigen genauen Berichte ein und ergaben dieselben einen wichtigen Stützpunkt zum Studium der Vogelzugsverhältnisse Siebenbürgens. In voller Manneskraft, inmitten der durch die rumänische Besetzung erfolgten drückenden politischen Atmosphäre ereilte ihn der Tod.

Ehre seinem Andenken.

JAKOB SCHENK.

INDEX ALPHABETICUS AVIUM.

A zárójelben levő számok a német szövegre vonatkoznak, ha az illető fajok egyuttal a magyar szövegben is megvannak. — Die eingeklammerten Zahlen beziehen sich auf den deutschen Text, wenn die betreffenden Arten auch im ungarischen Texte angeführt sind; die Seitenzahl der im gemeinsamen Texte befindlichen Namen wird ohne Klammer angeführt.

- Acanthis cannabina** 29, 43, 63, 139.
 — **linaria** 61, 65, 138, 139.
Accentor collaris 105, (128).
 — **modularis** 29, 42, 43, 44, 48, 52, 58, 61, 63, 64, 65, 66, 72, 117, (141).
Accipiter nisus 10, 15, (19), (25), 42, 105, (128), 138, 139, 154, (159).
Acrocephalus arundinaceus 58, 60, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 115.
 — **palustris** 66, 115, 116.
 — **schoenobaenus** 55, 69, 71, 116, 138.
 — **streperus** 68.
 — — **horticolus** 71.
Actitis hypoleucos 57, 64, 65, 66, 70, 116, 140.
Aegithalus caudatus 65, 138.
Alauda 9, (18).
 — **arvensis** 29, 48, 52, 55–70, 72, 73, 74, 75, 115, 117, 138, 139.
Alcedo ispida 70.
Anas boschas 42, 43, 44, 45, 48, 52, 55, 57, 58, 61, 66, 69, 70, 72, 110, 111, 115, 116, (133), (134), 138, 139, 140.
 — **crecca** 48, 56, 61, 68, 70, 72, 116, 139, 140.
 — **penelope** 56, 61, 68, 70, 116, 139.
 — **querquedula** 29, 55, 56, 57, 61, 68, 70, 110, 116, (133), 139, 140.
 — **strepera** 61, 68, 70.
Anser albifrons 52, 67, 114, (136).
 — **erythropus** 111, 114, (134), (136).
 — **fabalis** 42, 44, 45, 48, 57, 61, 70, 71, 72, 111, 114, (134), (136), 138.
 — **ferus** 57, 60, 61, 64, 65, 70, 110, 111, 114, (133), (134), (136), (137), 140.
 — **neglectus** 72, 111, 114, (134), (136).
Anthus campestris 69.
Anthus cervinus 110, (132).
 — **pratensis** 44, 52, 55, 63, 64, 65, 66, 68, 70, 139, 140.
 — **spinoletta** 57, 116.
 — **trivialis** 48, 61, 63, 64, 65, 66, 70, 72, 118, 138, (141).
Aquila chrysaëtus 42, 43, 105, 116, (128).
 — **heliaca** 110, 111, (133), (134).
 — **pomarina** 63, 64, 74, 140.
Archibuteo lagopus 48, 52, 56, 57, 63, 64, 105, (128), 138, 139.
Ardea cinerea 15, (25), 52, 55, 57, 58, 60, 61, 62, 68, 75, 110, 117, (133), (141).
 — **purpurea** 15, (25), 34, 37, 55, 61, 68, 107, 110, 113, (129), (133), (136).
Ardeola ralloides 34, 37, 61, 68, 105, 107, (128), (129).
Ardetta minuta 61, 66, 71.
Asio otus 68.
Astur palumbarius 15, (25), 105, (128), 138, 139, 140.
Athene noctua 29, 127, 140.
Bombycilla garrula 61, 63, 67, 73.
Botaurus stellaris 29, 56, 60, 68, 73, 138, 140.
Branta ruficollis 110, (132).
Bubo ignavus 15, (25).
Buteo communis 52, 56, 61, 63, 64, 70, 138, 139.
 — **ferox** 110, 111, 112, (133), (134).
Caprimulgus europaeus 58, 59, 66, 67, 68, 138.
Carduelis elegans 29, 42, 43, 44, 63, 138.
Cerchneis 15, (25).
 — **Naumanni** 105, (128).

- Cerchneis tinnunculus** 29, 35, 37, 48, 52, 56, 58, 60, 61, 63, 67, 69, 72, 75, 110, 111, 116, (133), (134), 138.
 — **vespertinus** 58, 66, 67, 71, 72, 75, 105, (128).
- Charadrius alexandrinus** 58.
 — **dubius** 70, 116, 139, 140.
- Chrysomitris spinus** 29, 63, 70, 138.
- Ciconia alba** 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 55—70, 72, 73, 74, 75, 106, 115, 117, 123, (137), 138, 140, (145).
 — **nigra** 63, 68, 73, 116.
- Cinclus aquaticus** 48
- Circus** 15, (25), 111, (133).
 — **aeruginosus** 34, 35, 37, 42, 43, 44, 56, 61, 68, 70, 72, 105, 116, (128).
 — **cyaneus** 48, 52, 56, 60, 68, 105, 116, 123, (128), 140, (144).
 — **macrourus** 55, 56, 68, 105, (128).
 — **pygargus** 52, 55.
- Clivicola riparia** 43, 58, 66, 68, 70, 71, 72, 116.
 — **rupestris** 116.
- Coccothraustes vulgaris** 63, 138.
- Coloeus monedula** 105, (128), 139, 140.
 — — **spermologus** 57.
- Columba oenas** 29, 34, 37, 48, 52, 55—68, 70, 72, 74, 75, 138, 140.
 — **palumbus** 29, 52, 55—64, 66—70, 72, 74, 75, 111, (133), 140.
- Colymbus** 15, (25).
- Coracias garrula** 29, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 66, 69, 72, 75.
- Corvus corax** 111, (134), 138, 139, 140.
 — **cornix** 15, (25), 29, 111, 127, (134), 140.
 — **corone** 15, (25).
 — **frugilegus** 15, (25), 44, 45, 61, 63, 64, 71, 111, 112, (134), (135), 138, 139, 140.
- Coturnix communis** 29, 48, 52, 55—70, 72, 73, 74, 75, 115, (137).
- Crex pratensis** 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 75.
- Cuculus canorus** 29, 48, 52, 55—75, 117.
- Cygnus** 112, (134).
 — **olor** 105, (128).
- Cypselus apus** 49, 53, 59, 60, 61, 63, 66, 67, 68, 105, 112, (128), (135).
- Dafila acuta** 56, 61, 71, 111, 115, (134), 140.
- Delichon urbica** 29, 35, 38, 43, 49, 55—61, 63—70, 72—75, 116, 138.
- Dendrocopus leuconotus** 138.
 — **major** 29, 138, 139.
 — **medius** 29.
- Egretta alba** 10, (20), 56, 60, 105, 106, 107, (128), (129).
 — **garzetta** 114, (136).
- Emberiza calandra** 49, 53, 55, 56, 59, 60, 61, 67, 68, 69, 72, 74, 127.
 — **cia** 117.
 — **citrinella** 29, 138, 139.
 — **hortulana** 9, (18).
 — **schoeniclus** 140.
 — — **canneti** 56, 66, 71, 72.
- Erithacus luscini** 55—63, 65—75.
 — **philomela** 65, 69, 75.
 — **phoenicurus** 29, 49, 53, 55, 56, 57, 59, 60, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 74, 75.
 — **rubecula** 29, 44, 49, 53, 55—66, 69, 70, 71, 72, 74, 75.
 — **svecica cyaneula** 42, 43, 68, 70.
 — **titys** 29, 43, 44, 45, 49, 53, 55—59, 62—67, 69, 71, 72, 74, 117, 138.
- Falco** 15, (25).
 — **aesalon** 67, 111, (134).
 — **peregrinus** 53, 56, 105, 110, 111, (128), (133), (134), 139.
 — **subbuteo** 44, 56, 59, 66, 67, 72, 105, 111, 117, (128), (133).
- Fringilla coelebs** 29, 42, 43, 44, 49, 53, 55, 56, 57, 59, 61, 63, 64, 65, 66, 113, (135), 138, 140.
 — **montifringilla** 29, 56, 59, 63, 64, 65, 138, 139, 140.
- Fulica atra** 15, (25), 49, 53, 56, 58, 61, 66, 68, 71, 72, 110, 114, 117, (133), (136), (141).
- Galerida cristata** 105, 127, 138, 140.
- Gallinago gallinaria** 49, 53, 56, 61, 62, 67, 68, 70, 71, 73, 113, 114, 115, 116, 117, (135), (136), 140, (141).
 — **gallinula** 56, 61, 62, 66, 67, 70, 73, 115.
 — **major** 55, 68, 71, 73.
- Gallinula chloropus** 29, 61, 66, 68, 73, 75, 115, 138.
- Garrulus glandarius** 15, (25), 29, 120, 121, 138, (142).

- Glareola pratincola** 105, 110, (128), (133).
Grus communis 62, 65, 68, 69, 72, 73, 111, 112, 117, (133), (134), (135), 138.
Haematopus ostralegus 111, (134).
Haliaëtus albicilla 111, (133), (134).
Himantopus candidus 105, 114, (128), (136).
Hippolais icterina 58, 63, 66, 115.
Hirundo rustica 29, 35, 38, 42, 43, 44, 45, 49, 53, 55—75, 117, 123, 124, 125, 138, 140, (140), (144), (145).
Hydrochelidon 110, (133).
 — **leucoptera** 29, 71, 113, (136).
 — **nigra** 71, 113, 116, (136).
Jynx torquilla 29, 35, 37, 49, 53, 55, 56, 57, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 73, 74, 117, 121, 140, (142).
Lanius collurio 29, 49, 53, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 116.
 — **excubitor** 53, 56, 64, 123, 138, 140, (144).
 — **minor** 29, 53, 55, 56, 61, 62, 65, 66, 67, 69—75.
 — **senator** 156, (159).
Larus argentatus 15, (25).
 — **canus** 68, 116.
 — **marinus** 15, (25).
 — **ridibundus** 34, 36, 42, 43, 44, 45, 49, 56, 61, 105, 116, (128).
Ligurinus chloris 29, 42, 43, 50, 53, 55, 61, 63, 64, 66, 68, 73, 74, 105, (128), 138, 140.
Limosa aegocephala 114, (136).
Locustella fluviatilis 66, 73, 74, 113, 115, (135).
 — **naevia** 68, 71, 73, 113, (135).
 — **luscinioides** 70.
Loxia curvirostra 58, 63, 64, 65, 105, (128).
Lullula arborea 42, 63, 64, 65, 67, 72, 74, 75, 139, 140.
Lusciniola melanopogon 71.
Mergus 15, (25).
 — **merganser** 105, (128), 140.
Milvus iclinus 57, 73, 75, 105, (128), 140.
 — **migrans** 74, 110, 111, (133).
Monticola saxatilis 55, 105, 113, (128), (135).
Monticola solitaria 117.
Motacilla alba 29, 50, 53, 55—75, 115, 117, 118, 139, 140, (141).
 — **boarula** 53, 57, 59, 60, 61, 62, 64, 66, 70, 72, 73, 115, 118, (141).
 — **flava** 29, 56, 64, 66, 68, 69, 70, 71, 74, 139, 140.
Muscicapa atricapilla 56, 61, 64, 66, 68, 73, 74.
 — **collaris** 29, 50, 53, 56, 58, 61, 63, 65, 66, 69, 73, 74, 75, 120, (142).
 — **grisola** 29, 50, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 72, 73, 74, 116, 139.
 — **parva** 62, 64, 73, 74.
Nucifraga caryocatactes 55.
 — — **macrorhynchos** 57.
Numenius arquatus 42, 55, 56, 60, 61, 62, 65, 68, 70, 73, 117, 140, (141).
 — **phaeopus** 73.
Nycticorax griseus 29, 61, 62, 66, 68, 73, 107, (129).
Nyroca clangula 50, 56.
 — **ferruginea** 56, 57, 68, 71, 116.
 — **fuligula** 68, 71.
 — **marila** 68.
Oedicnemus scolopax 70.
Oriolus galbula 29, 50, 54—75, 105, 139.
Ortygometra porzana 56, 66, 68, 73.
Otis tarda 110, 111, 112, 123, (133), (134), (135), (145).
 — **tetrax** 111, 125, 126, (134), (145), (146).
Otus scops 63.
Pandion haliaëtus 71.
Panurus biarmicus ruscicus 42, 43, 44, 45.
Parus ater 29, 35, 39, 65.
 — **caeruleus** 29, 35, 39, 42, 43, 121, 139, (142).
 — **major** 29, 35, 39, 40, 42, 43, 118, 121, 122, 123, 138, 139, (141), (142), (143), (144).
 — **palustris** 29, 35, 40, 65, 121, 139, (142).
Passer domesticus 15, (25), 29, 35, 39, 105, (128), 139, 140.
 — **hispaniolensis** 29.
 — **montanus** 15, (25), 29, 139, 140, 155, (159).

- Pastor roseus** 56, 67, 107—111, (129—133).
Pavoncella pugnax 54, 56, 62, 68, 105, 117, (128), (141).
Pelecanus 15, (25), 111, (133).
 — **crispus** 117, (141).
 — **onocrotalus** 105, (128).
Phalacrocorax 15, (25).
 — **carbo** 61, 67.
 — **graculus desmaresti** 117.
 — **pygmaeus** 107, 117, (129), (141).
Phylloscopus collybita 29, 45, 50, 54, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 117, 139, 140, (141).
 — **sibilator** 50, 54, 58, 63, 64, 70, 71, 74.
 — **trochilus** 50, 54, 58, 59, 64, 71, 105, 115, (128).
Pica rustica 15, (25), 30, 35, 39, 76—104, 124, 126, 127, 139, (145), (146).
Picus viridis 30, 139, 140.
Platalea leucorodia 15, (25), 56.
Plectrophenax nivalis 111, (134).
Plegadis falcinellus 56, 71, 107, (129).
Podiceps cristatus 15, (25), 45, 56, 61, 66, 68, 71, 110, 117, (133).
 — **griseigena** 68.
 — **nigricans** 66, 71, 73, 105, 110, 115, (128), (133).
 — **nigricollis** 43.
Pratincola rubetra 42, 43, 56, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 73, 74, 116, 118, 139, (141).
 — **rubicola** 30, 45, 54, 55, 59, 61, 63, 68, 70, 71, 73, 75, 116, 118, (141).
Pyrhacorax graculus 117.
Pyrhula rubicilla 63, 65, 139.
 — — **europaea** 65.

Rallus aquaticus 42, 43, 66, 71, 115.
Recurvirostra avosetta 114, (136).
Regulus cristatus 42, 45, 50, 54, 58, 59, 63, 69.

Saxicola hispanica xanthomelaena 117.
 — **oenanthe** 30, 55, 56, 57, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 116, 117, 140.
Scelopax rusticola 30, 37, 50, 51, 54—75, 117, 119, 120, 139, (141).
Serinus canarius hortulanus 43, 51, 54, 55, 59, 61, 64, 65, 66, 71, 117.

Sitta europaea caesia 30, 35, 38.
 — — **Homeyeri** 139, 140.
Spatula clypeata 56, 68, 71, 116.
Sterna hirundo 71, 110, (133).
Strix flammea guttata 30.
Sturnus vulgaris 30, 35, 40, 42—45, 51, 54—58, 61, 62, 64—75, 111, (134), 139, 140.
Sula bassana 15, (25).
Sylvia atricapilla 30, 51, 54, 55, 58, 61, 63—67, 70, 72—75, 115, 117, 118, 126, (141), (146).
 — **borin** 30, 55, 65, 66, 72, 74, 116.
 — **communis** 30, 51, 55, 63, 64, 71, 73, 105, 116, (128).
 — **curruca** 30, 51, 55, 59, 61—67, 71, 72, 75, 115, 116, 118, (141).
 — **nisoria** 51, 55, 59, 65, 66, 71, 72, 73, 74.
 — **subalpina albistriata** 117.
Syrnium uralense 64.

Tichodroma muraria 44, 113, (135).
Totanus 110, (133).
 — **calidris** 55, 56, 66, 70, 116.
 — **glareola** 55.
 — **ochropus** 55, 56, 66, 73, 116, 117, 140, (141).
 — **stagnatilis** 71.
Troglodytes parvulus 30, 62, 71, 139.
Turdus 9, (18).
 — **iliacus** 51, 58, 140.
 — **merula** 30, 55, 56, 59, 61, 63, 64, 66, 68, 139.
 — **musicus** 30, 42, 43, 44, 51, 55, 57, 63, 64, 65, 67, 68, 72, 73, 74, 75.
 — **pilaris** 52, 55, 57, 64, 5, 67, 75, 116, 139, 140.
 — **torquatus alpestris** 58, 64, 65, 73.
 — **viscivorus** 68, 139.
Turtur communis 30, 52, 55—75.

Upupa epops 55—67, 69, 70, 72—75, 117, 140.

Vanellus capella 30, 36, 52, 55—64, 66—75, 105, 111, 114, 117, (128), (134), (136), 140, (141).
Vultur monachus 117.

M. KIR. MADÁRTANI INTÉZET.
KÖNIGL. UNGARISCHES ORNITHOLOGISCHES INSTITUT.
ROYAL HUNGARIAN INSTITUTE OF ORNITHOLOGY.
INSTITUT ROYAL ORNITHOLOGIQUE DE HONGRIE.

AQUILA

MADÁRTANI FOLYÓIRAT
ZEITSCHRIFT FÜR ORNITHOLOGIE
PERIODICAL OF ORNITHOLOGY
JOURNAL POUR ORNITHOLOGIE

SZERK. REDACT.
CHERNEL ISTVÁN STEPH. v. CHERNEL

TOM. XXVI. BUDAPEST . 1919.

ÁRA HARMINCZ KORONA.

MEGREDELHETŐ A M. KIR. MADÁRTANI INTÉZETNÉL — ZU BEZIEHEN VOM K. UNG. ORNITHOLOGISCHEN
INSTITUTE (BUDAPEST, II. KERÜLET DEBRÓI-UT 15. SZÁM).

PREIS 150 KRONEN. — PRICE 150 CROWNS. — PRIX 150 COURONNES.

Munkatársainkhoz!

Az Aquilába szánt összes közleményeket kérjük mindig legkésőbb az illető év november hó 1-ig a M. Kir. Madártani Intézet „Aquila szerkesztősége“ címére Budapest, II., Debrői-út 15. beküldeni. E határidőn túl beérkező közlemények csak a következő évfolyamba vehetők fel. Rendes és magánmegfigyelőinket kérjük, hogy vonulási adataikban a madarak latin nem- és fajneveit betűrendben csoportosítsák. Minden közleményt az ívnek csak egyik oldalára sziveskedjenek írni. Korrekturát csak hosszabb cikkekről küldünk, azt is csak egyszer. A korrekturában hosszabb javítások vagy átdolgozások kerülendők. Hosszabb közleményekről a szerzők 30—40 db különlenyomatra tarthatnak igényt, a többi az intézet tulajdonában marad.

Az Aquila szerkesztősége.

An unsere Mitarbeiter!

Sämtliche Beiträge für die Aquila bitten wir jedesmal spätestens bis zum 1. November des betreffenden Jahres an die Adresse des Königl. Ung. Institutes für Ornithologie, „Redaktion der Aquila“ Budapest, II., Debrői-út 15. einzusenden. Die nach diesem Termin einlaufenden Beiträge können nur für den folgenden Jahrgang Aufnahme finden. Unsere Beobachter bitten wir, die Vogelzugsdaten nach den lateinischen Genus- und Art-namen der Vögel alphabetisch geordnet einzusenden. Die Manuskripte sind nur einseitig beschrieben einzuliefern. Korrekturbogen werden nur von grösseren Abhandlungen und nur einmal gesendet. Bei der Korrektur sind grössere Verbesserungen oder Umarbeitungen zu meiden. Von grösseren Abhandlungen erhalten die Verfasser 30—40 Stück Sonderdrucke, die übrigen bleiben Eigentum des Institutes.

Die Redaktion der Aquila.

Magyar Ornithologusok Önéletrajzai.

Minthogy a M. kir. Madártani Intézetben a fenti cím alatt össze akarjuk gyűjteni a hazai ornithologusok, főképpen pedig megfigyelőink és munkatársaink önéletrajzait, azért felkérjük őket életrajzi adataik megírására és beküldésére. Tartalmazza ez az önéletrajz a szorosan vett életrajzi adatok rövid foglalatját, főképpen azonban azt, hogy milyen körülmények, vagy kinek a hatása tették ornithologussá, milyen helyeken és mióta figyeli a madárvonulást, mi volt a főműködési iránya, tartalmazza azonkívül teljes irodalmi működésének s esetleges gyűjteményeinek jegyzékét, a melyek évről-évre kiegészítendők s minden életrajzhoz mellékelendő egy fénykép, a melyhez a későbbi években újabbak is járulhatnak.

Nem kételkedem benne, hogy megfigyelőink és munkatársaink örömmel tesznek majd eleget ennek a felhívásnak s ebben az a belátás vezérli őket, hogy ezekkel az életrajzokkal becses és szívesen fogadott kulturtörténeti okmányokat szolgáltatnak a magyar madártan jövő történetirői számára, akik alig tudnák azt megérteni, hogy a magyar madártani kutatás magas fejlettsége mellett miért részesült éppen a történetre vonatkozó rész ily viszonylag mostoha elbánásban. A beszolgáltatott életrajzok gondozásáért és kiegészítéséért felelőséget vállal

Schenk J.

Autobiographien Ungarischer Ornithologen.

Es werden alle ungarischen Beobachter und Mitarbeiter ersucht ihre Autobiographien, Literatur un Sammlungen-Verzeichnisse, sowie Portraits für die diesbezügliche Sammlung des K. Ung. Institutes für Ornithologie behufs Aufbewahrung einzusenden.

HERMAN OTTÓ

Az utolsó magyar polihistor élete és kora.

IRTA:

LAMBRECHT KÁLMÁN

36 KÉPPEL.

Megrendelhető BIRÓ MIKLÓS könyvkiadóvállalatánál
Budapest, IX. kerület, Ráday-utca 26. szám alatt.

A rendes, modern nyomópapírra nyomott 258 lapra terjedő
füzött kiadás ára példányonként 90 korona. Készült ezen-
kívül 100 számozott példányban famentes csontpapiroson
szépen kötött kiadás is, ennek ára 450 korona.

Helyszüke miatt nem ismertethetjük behatóbban ezt a
pompásan, mély megértéssel és nagy szeretettel megírt élet-
rajzot s így csak felhívhatjuk rá megfigyelőink és munka-
társaink figyelmét. Mindnyájunknak, akik bámulói voltunk
HERMAN OTTÓ lángeszének és korszakalkotó kulturmun-
kásságának, akik rajongó tisztelettel és szeretettel őrizték
a nagy magyar tudós emlékét, örömeinkre és megnyugvá-
sunkra szolgál, hogy életét és munkáját ily kiváló gondnal
és hozzáértéssel megírt életrajz is megőrökíti az utókor
számára.

Az egyes fejezetek címe a következő: A polihistorok.
— Harminc év 1835—65. — A kolozsvári évek 1864—72.
— A népszerűség útján. — Delelőn. — Baráti körben. —
A madarász. — A politikus 1871—1911. — Az ethnographus.
— Magyar kulturpolitika. — Mértföldkövek. — Bibliographia.

Aus der Feder von KOLOMAN LAMBRECHT ist
eine vortrefflich geschriebene Biographie OTTO HERMANS
erschienen. Der 258 Seiten umfassende mit 36 Abbildungen
geschmückte Band ist durch die Verlagsbuchhandlung BIRÓ
MIKLÓS Budapest, IX., Ráday-utca 26. zu beziehen. Der
Preis des broschierten Bandes beträgt 90 Kronen, der Preis
des nummerierten gebundenen auf holzfreies Papier gedruck-
ten Exemplares 450 Kronen. Für diejenigen, welche der
ungarischen Sprache nicht mächtig sind, ist besonders die
1727 Nummern umfassende vollständige Bibliographie
OTTO HERMANS zu erwähen.